

POPOVNIK.

List za šoló in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gl., za pol leta 1 gl. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovoliijo pošiljati (frankirani) vredništvu (Reiserstrasse 8), naročnine, oznanila in reklamacije pa založništvu: tiskarju J. Leonu v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne veste, če se enkrat tiskne 10 kr.

O ljubezni.

Ljubi svojega bližnjega, kakor samega sebe,
Boga pa čez vse.

Ljubezen, ta čudna iskra božanska v notranjosti človeški, ta posebna notranja nagnenost, kazoča se v blagi usmiljenosti, po svetni ničvredni pohlepnosti ali poželjivosti, ali celo v oni vzvišeni nebeški gorečnosti in navdušenosti do človeku sopodobnih ali pa tudi nejednakih stvari božjih, koliko neštevilno-krat je bila vzrok najvzvišenejšemu blagru človeške notranjosti, kolikokrat pa tudi pogubi in grozni nesreči!

Hočem pa vam morebiti tukaj razmotrivati ljubezen, katero prikazuje ali ima iskren ljubitelj v svoji požrtvovalni gorečnosti do svoje angeljčku podobne, krasne deve, in katera ljubav v kratkem zveneti zamore, kakor divna cvetlica po pekočem solneu?

Ali naj vam razjasnujem o začudenju, katero v svojih pismih ali govorih javlja zamaknjen občudovatelj nad divno krasoto naravno, po božanski vsemogočnosti vstvarjeno?

Morebiti bi vas zanimala navdušenost, prouzročena pri poslušalcih po go-rečem, vsa sreča pretresajočem govorniku ali predstavljaleci kakšnega vzviševalnega umotvora?

Mogoče, da bi jednega ali drugega kaj od omenjenega ali pa enakega neomenjenega zanimalo, a moj kan ni ta, razkazivati hipe, kateri oblagrujejo le posameznike ali morebiti kakšno večjo družbo, in kateri v trenutku prouzro-čeni, so ravno tako hitro lahko pokopani v neizmerno morje večne pozablji-vosti.

Nego javiti vam hočem nekoliko samo, — kakor sem že omenil — o oni vzhišeni ljubezni, katera ima vsestransko prešinjati vsakega, tako mla-dega, kakor starega, ubožčeka, kakor bogatina, podložnika, kakor mogotea in katera jedina nam po poštenjakih in značajnikih za toliko zaželjen raj na tem svetu jamči.

Po onem vzvišenem Kristovem načelu o ljubezni, o katerem se je tudi že davno pred Kristom učilo, in katero sveto načelo je jedini Krist najpopolnejše z besedo in djanjem molivši na križu za svoje sovražnike, spolnjeval in vresni-

čeval, zamoglo bi vse ljudstvo v najlepšem redu, najtrdnejšji slogi in najblažjem miru med seboj živeti, in ali bi si potem zamogli kaj bolj nebeškega misliti?! Žal in prežal, da je ta božja iskra, prave večne ljubezni po tolikih sto- in stoletjih, prešinola še le, — pa še to je težavno odkritosrčno trditi — najmanjši del človeštva, ter črno šovraštvo, grda lakomnost in nečimurna častihlepnost je še dandanes skoraj med vsemi najneusmiljenejša morilka vseh svetih čutov do najboljšega, najlepšega in najblažjega.

Ljubi svojega bližnjega, kakor samega sebe, je sveto, — da ne javim najsvetejše — načelo najvzvišenejšega učitelja — odrešenika sveta.

Javite mi, kateri količikaj zdrave pameti imajoči človek bi mogel tako zaslepljen biti, kateri, spoznavši samega sebe, bi zamogel sam sebi kaj neprijetnega, nesrečnega ali Bog si ga vedi kaj še neugodnega želeči, ali celo storiti?! Ali naj se mi naznani takšni zatajilec samega sebe, kateri bi dobrovoljno in radostno prenašal vse nezgode, katere bi si sam rad povzročeval, ali bi mu je drugi povzročili.

Ako pa tedaj velja, da tebi ni prav, kar ti drugi neugodnega žele ali celo store, naj bi tedaj tudi jedenkrat obveljalo: glej, da tudi ti drugim kaj takšnega ne želiš ali ne storiš! Glejte! ko bi to zadnje obveljalo in popolnem prešinolo vse, ter postalo meso, krv, misel, želja, govor in djanje vsakega, bi li potem bilo kakšnih preprirov med posamezniki, strankami, narodi, ja državami? Bi li potem nastalo toliko ničvrednih tožeb, ki pogoltneje toliko za kaj drugega potrebnega zlatega časa in denarja; bi li postalo toliko nepotrebnega ravsa in kavsa med strankami in narodi, ja kar je bilo in je za vsakega še dandanes najhuje, bi se li pretakalo v strašnih bitkah po nepotrebnem premnogokrat toliko nedolžne krvi, ter bi se po davkoplačevalcih krvavimi žulji mnogokrat pridobljenimi denarji, ne porabili lahko v dobro družine, ja celo države, v prospeh narodove prospehe itd.? Bi se nam li treba bilo pred lastnimi sopolobniki navdanimi z božjo iskro ljubavi najprej, pozneje huje in mogočneje obvarjevati in zaklepati, nego pred divjo zverino? Trebalo bi li davkoplačevalcem trošiti toliko novcev za stavbo in vzdrževanje ječ, ter plačevati javni mir vzdrževajoče osebe?

Mislím dovolj vzrokov, kateri še dandanes najbolj povzročujejo mnogo jadikovanje; dalo bi se jih itak na kopice še navesti. Somučeniki na tem svetu, bodisi v katerem koli stanu že imate spolnjevati svete dolžnosti svojega poklica, oklenite se jedenkrat že načela: „ljubi svojega bližnjega, kakor samega sebe“ ter razširjajte komur in kjer le morete, bodisi v dragoceno olišpani palači velikih mogotcev tega syeta, bodisi v borni bajtici najrevnejše družčine. Nebeška iskra te svete ljubavi naj prošine skozi in skozi vsakega, ter naj nikdar nobeden celo v najhujših težavah tega vzveličavnega in dobrodelnega gesla niti za trohico ne popusti. — To geslo naj bi pa bilo vedno izvir iz še vzvišenejšega načela: ljubi Boga čez vse. Gotovo nam mora biti tista vsemogočnost čez vse, katera je pri svojem vstvarjenju jedina le nam od svojih čeznaravnih lastnostij podelila duševne moči, katere zamorejo po pravem jačenju v blagor posamezniku, kakor vsemu človeštvu služiti. Mislím, da je to dovolj, brez da bi mi bilo treba več vzrokov navajati, po katerih je ta vsemogočnost nedvomljiva. Kakor pa bi moral vsak od te vzvišane

pomisli, katera se bode težko kdaj dala po polnem povsod vresničiti, navzet, prošinjen biti, tako mislim, da je tebi učitelj in odgojitelj naroda, osobito pa še tebi odgojitelj nežne mladine najbolj treba, te najsvetejše lastnosti v svoji lasti imeti, kajti jedino iz prave navduševalne ljubezni do vsega dobrega, izvirajo vse druge čednosti ali kreposti. Kaži se še tako pošten, radodaren in značajan, brez prave ljubavi je to vse le navidezno in tedaj prestoppek prave pravnosti. Kakor pa imaš ti učitelj naroda tudi njegovo bodočnost v svojej oblasti, tako zamore ta bodočnost jedino blagodejna za narod biti, ako si vse najblažje nauke v nedelžna, za vse dobro še neotrpnjena sreča vsajal v pravi vzvišeni sveti ljubezni: kar je v ljubezni storjeno, vspeva tudi ljubezen, ter ako si te navke marljivo v istem postopanju gojil naprej, kakor si počel, ako si nepokorščino in druge jednake duševne postranske izrastke z ljubeznijo odvrčal in tršil, smeš se nadejati, da zaželjeni vspeli nikakor izostati ne more.

Najprej pa je treba tebi samemu, da iskreno ljubiš vse, kar te v ljubezni do vsega lepega, blagega in vzvišenega pospeševati zamore; da ljubiš, kakor vsak pameten človek svojo mater ljubi, tudi jezik, v katerem si začel prvo-krat v zmožnosti govorjenja obdajajoče te stvari imenovati, treba ti si ga je, razumevaj! do jedra naučiti, da bodeš poznal njegovo divnost in krasoto, kajti le potem je še le ljubezen mogoča, ljubil bodeš že vsled tega ves svoj narod in domovino, kjer ti je zibelka tekla; ljubiš pa jedenkrat iskreno vse to, nemogoče je, da bi zaničeval, kar je lepega, poštenega in navduševalnega za vse dobro v tujščini ali tujih krajih, nehote dospel bodeš do tega, da bodeš začel vsaj spoštovati, ako še ne ljubiti, in v zadovoljnosti sam s seboj in v ljubezni do drugih, hotel bodeš hrepené osrečiti vsakega, oblagodariti ves svet. Oborožen in prošinjen tedaj po ljubezni tudi z najjeklenejšimi lastnostmi prave poštene značajnosti, počel bodeš pri nežni mladini z ljubeznijo svoj težaven posel, pri vseh tvojih mukah in trpljenju bode te spremljala ljubezen, katera jedina ti more vse težave in grenkosti tvojega velevažnega stanu slajšati, z navdušeno ljubeznijo razkladal bodeš svete nauke prave pravnosti in po tvojih ginljivih besedah bodo se tvoji nauki globoko v občutljivo srce vtisnoli, kateri vtisi se nikdar več ne bodo dali popolnem zbrisati, osobito, ako ti je bilo mogoče tvoj z ljubeznijo počet težaven posel s pravo ljubeznijo nadaljevati in do uzorne človeške samostalnosti dokončati.

J. Kele.

Ščuka.

Učni poskus za višji oddelek.

Učila: če mogoče živa ščuka, če ne pa v vinskem cvetu hranjena ali vsaj dobra podoba ščuke.

A. Popis ščuke.

Pozna kateri izmed vas ribo, katero tukaj vidite? — Ščuka. Pazite! hočemo nekaj o tej ribi govoriti. Kako dolga je ta ščuka tukaj? Blizu pol

metra. A ta ščuka je ena izmed manjših; nahajajo se ščuke, ki so 1—2 m. dolge. —

Poglejmo si najpoprej ščukino glavo! Kakšna je ta glede oblike? Podolgasta. V kaj se skončuje spredaj? V ploščati gobec. S čim bi lahko ščukin gobec primerjali? S kljunom race. Kako daleč so usta ščuke razklana? — Do oces. Ste obe čeljusti enako dolgi? Poglej! Ne, spodnja čeljust je nekoliko daljša. — Kaj ti je znano o dolgosti ščuke? Kaj smo slišali o ščukinej glavi?

Ščuka je 1—2 m. dolga. Njena glava je podolgasta in se končuje spredaj v ploščati, ražjemu kljunu podoben gobec. Usta so do oces razklana; spodnja čeljust je daljša, nego zgornja.

Hočem sedaj ščukina usta odpreti! Kaj zapazite v gobcu? Vse polno špičastih zobekov! Lahko tudi zobe pri ščuki razločujemo v sekavce, v ocnjake in v kotnjake? — Ne. Poglejmo spodnjo čeljust! Kaki zobje tičijo v nji? Precej veliki, a zelo špičasti. Zobje v spodnji čeljusti se imenujejo lovni zobje (Fangzähne). Se nahajajo tudi v zgornji čeljusti zobovi? Tudi, a ti so nekoliko manjši. Kje še vidite zobe? Na jeziku in tudi na nebu. — Zobovi pa se še nahajajo celo v ščukinem žrelu. Skupaj ima ščuka blizo 800 zob. — Bodemo ponovili.

Ščukina usta so oborožena z mnogo špičastimi zobovi, katerih pa ne razločujemo v sekavce, ocnjake in kotnjake. V spodnji čeljusti tičijo zelo špičasti zobovi. Imenujejo se lovni zobovi. Manjši, toda nič manj špičasti se nahajajo tudi v gornji čeljusti, na nebu in še celo v žrelu.

Kaj ima ščuka tukaj na glavi? Oči. Kakošne so oči glede velikosti? Velike. So izbočene? Ne, plošnate. Kaj obdaja oči? — Rumen kolobarček. Lahko tudi ščuka oči odpre, in zopet zamaži? Ne. Kaj tedaj očem manjka? Vejice. Poznaš morebiti ribo, katera ima oči z vejicami? Ne, vse ribe imajo oči brez vejic. — Ušesa ščuke, kakor vseh rib, se od zunaj ne vidijo. A ščuka ima izvrsten posluh. Ponovi to R!

Ščuka ima velike, ploščate, z rumenim kolobarčkom obdane oči. Kakor vsem ribam, tudi ščuki pri očesih vejice manjkajo. Riba tedaj ne more zamažati. Ušesa se od zunaj ne vidijo; a posluh ščuke je izvrsten.

Kje pa ima ščuka vrat? Kakor vse ribe, tudi ščuka vratu nima. — Kake podobe je ščukin trup? Trup je podolgovat in valjast. S čim je trup pokrit? Z majhnimi luskami. Kake podobe so luske? — Okroglaste.

Ako trup ščuke primemo se prepričamo, da je po površju sluznat. Ponovimo to!

Trup ščuke je podolgovat, valjast; pokrit je z majhnimi okroglastimi luskami. Površje trupa je sluznato.

S čim pa ščuka plava? S plavutami. Koliko plavut ima ščuka? Šteji jih! — Tukaj spredaj sta dve. Imenujeta se prsni plavuti. Tukaj pod trebuhom sta tudi dve. Imenujeta se trebušni. Tukaj na hrbtu je tudi jedna; ker je na hrbtu, se imenuje hrbtna plavuta. Pod hrbtno plavuto je predrepna plavuta. Konec telesa je v dva dela razdeljena repna plavuta. Repna plavuta služi pri plavanju kot krmilo, a prsne in trebušne plavute za veslanje. Ponovi ji! Hrbtna in predrepna sta ji pa zato, da se lažje po koncu vzdrži. — Kake

podobe so plavute? Okroglaste. S^o mehke ali trde? Mehke. Pazite! Ribe, katere imajo mehke plavute, prištevamo mehkoplutim ribam. Mehkoplute ribe so n. pr. krap, belice, mrene, lipani, jegulje itd. Ponovi S! Ribe pa, katere imajo v plavutih trde, koščene in ostre palčice, se imenujejo ostroplute, kakor n. pr. ostriž.

Koliko plavut ima ščuka? Katere? Čemu služi repna plavuta? Čemu prsne in trebušne? Čemu hrbtna in predrepna?

Ščuka ima sedem plavut in sicer dve prsni, dve trebušni, jedno hrbtno, jedno predrepno in jedno v dva dela razdeljeno repno plavuto. Ščuko prištevamo mehkoplutam, ker ima mehke plavute. Opravilo plavut.

Poglejmo si sedaj barvo ščuke! Barvo najbolje na tej-le podobi vidite. Kake barve je na hrbtu? Temnozelenkaste. Kakošne barve je na straneh? Sive, z zlatorumenimi progami. Sploh pa se barva ščuke zelo spreminja. Mlade ščuke so prvo leto zelenkaste barve. — Znamenito je to, da je ščuka ob času, ko odlaga jajca (ikre) zmiraj lepše in svetlejše barve. — Kaj veš o ščukinej barvi? —

Ščuka je navadno zelenkasto siva, na hrbtu temnejša, nego po straneh, kjer siva, z zlatorumenimi progami. Mlade ščuke so prvo leto zelene. Ob času, ko odlaga samica svoja jajca, je zmiraj lepše in svetlejše barve.

Diha ščuka tudi s plučmi? Ne, ona diha, kakor vse ribe, s^e krgami ali škrgami. Kje se nahajajo te? Na obeh straneh glave. Kteri se vé, kaj smo se o škrgah pri krapu učili? Povej N! Škrge so kožnati, češljasto nabrani, zelo tenki lističi, kteri so polni krvnih žilic. Ti lističi so (enaki glavniku) na skržni oblok prirasteni in s skržnim poklopcem pokriti.

Kako pa riba diha? Voda, katero je riba z ustmi požrla, obliva škрге, oddaja krvi v žilicah kislec, katerega ima voda v sebi, in se potem skozi skržno razkoljino zopet odeja. — Lahko tedaj ribe brez zraka žive? Ne, one potrebujejo čisti zrak za dihanje, kakor druge živali. V vodi, v kateri ni dovolj čistega zraka, ribe poginejo. Zakaj pa sekajo po zimi po ribnikih luknje? — Da dohaja skozi te luknje ribam čisti zrak.

Se vse ponovi!

Kakor vse ribe, diha tudi ščuka s škrgami, katere se nahajajo na obeh straneh glave.

Ščuka se v vodi lahko pogrezne in zopet na površje vode vzdigne. Zato ima neki posebni mehur, kateri se nahaja v trebuhu pod hrbtom. Ta mehur, kateri je z zrakom napolnjen, lahko riba stisne in zopet razširi. Kaj se zgodi z zrakom, če riba mehur stisne? — Zrak se skrči. Kaj se zgodi, če riba mehur razširi? Se tudi zrak razširi. — Če riba v mehurju zrak stisne, tedaj se v vodi pogrezne. Če pa mehur raztegne, se v vodi kviško vzdigne. —

(Nahajajo se pa tudi ribe, katerim ta mehur manjka. Te ostanejo navadno v globočini vode in se le počasno s pomočjo plavut dalje pomičejo, a na površje vode se težko vzdignejo.)

Se ponovi!

Da se ščuka lahko v vodi vzdigne in zopet pogrezne, zato ima kakor mnogo drugih rib, neki posebni, z zrakom napolnjen mehur, kateri se nahaja v tre-

buhu pod hrbtom. Če se hoče ščuka v vodi vzdigniti, raztegne mehur, če se pa hoče pogrezniti, ga stisne.

B. Kako se pomnožuje.

Kakor vse ribe, pomnožuje se tudi ščuka z jajci. Kako pravimo ribjim jajcem? — Ikre. Kako pa samicam? Ikrnice. Kako pravimo samecem? Mlečnjaki, ker izločujejo iz sebe ob času drstenja neko mlečno tekočino. Kako pravimo ribam, kedar ikre polagajo? Da se drsté.

Ščuka (samica) uže zgodaj v pomladi, včasih uže meseca februarja svoja jajca odlaga. — Znesé jih neizrečeno veliko število, namreč 100 do 150 tisuč na plitve, s trstjem poraščene prostore. Ikre so zelo majhne, rumene barve in se od gorkote solnce izvalé. O času drstenja so ščuke kakor slepe; iščejo plitve prostore in se dadó z rokami loviti. Mlade ščuke rastejo zelo hitro in postanejo uže v prvem letu 15—30 cm. dolge.

Kako se pomnožuje ščuka? Kedaj in koliko jajec odlaga navadno ščuka? Kake barve so jajca? Kake so ščuke o času drstenja? Kaj izločuje samec ob tem času? Kako rastejo mlade ščuke?

Samica odlaga uže zgodaj v pomladi svoja majhna rumenkasta jajca (kakih 100—150.000) na plitve, s trstjem poraščene prostore. O času drstenja so ščuke kakor slepe, tako, da jih lahko z rokami lové. Mlade ščuke rastejo zelo hitro in so v prvem letu uže 25—30 cm. dolge.

C. Ščukina hrana.

Ščuko po vsej pravici imenujejo „volka med ribami“, kajti ona žré vsakovrstne povodne živali, kakor: črve, mrčes, žabe, ribe, podgane, mlade race in gosi, še celo ribe svojega rodú niso varne pred njo. Zgodilo se je uže, da je ščuka celo kopajoče ljudi v nogo ali roko vgriznila.

Ščuka je bolj ponočna roparica; po dnevi se greje mirna blizu površja vode, le včasih se spusti za mimoplavajočo ribo, ali neko drugo živalijo, ter jo požré. RIBE, katere imajo ostre plavute, pusti, ker bi jo to življenje stalo. Za temi hlastne včasih le kaka majhna neiskušena ščuka in se tako do smrti rani. Kaj veš o hrani ščuke? Za katerimi ribami se nikdar ne spusti? Zakaj ne?

Ščuka je strašna roparica, žré raznovrstne živali, kakor: črve, žabe, vsakovrsten mrčes, podgane, mlade race in gosi, ribe in celo ribe svojega rodú. Rib, katere imajo ostre plavute, se navadno ne loti.

D. Kje se nahaja in kako jo lové.

Ščuka je po naših rekah in jezerih sploh navadna riba, nahaja se pa tudi v vodah severnega dela Azije in v vodah severne Amerike. — Kateri pa vè, kake vode ščuki bolj ugajajo, čiste in plitve, ali blatne? Blatne in močvirnate luže ima rajši. Kje se nahaja ščuka? Kake vode ji posebno ugajajo?

Ščuka živi po vseh naših rekah in jezerih, nahaja se pa tudi po sladkih vodah severnega dela Azije in severne Amerike. Blatne in lužaste vode ji bolje ugajajo, nego bistri in plitvi potoki.

S čim pa ščuke lovijo? Z mrežami. S čim še? Z trneki ali vodicami. a ti trneki morajo biti zelo močni. Kaj devljejo na trneke? Druge ribe, posebno

belice. Zeló velike ščuke pa bôdejo s posebnimi vilami. V nekterih krajih ščuke tudi strelajo, toda strel ščuko le malokedaj rani, ker krogla v vodi nekoliko svoje moči zgubi; ščuko le omami strel, tako, da nekoliko časa, kakor mrtva na površju vode plava. Lovci jih sedaj pograbiijo in ubijejo. *) — Če ščuke prej ne vlovijo, učaka zelo veliko starost, namreč 60—80 in celo 100 let. A meso takih starih ščuk ni več za jed. — Kako se lové ščuke? Ti! Kako stara postane ščuka?

Ščuke lovijo z mrežami, s trneki ali vodicami, na katere devljejo druge ribe, tudi jih bôdejo s posebnimi vilami; v nekaterih krajih je tudi strelajo. — Ščuka učaka starost 60—100 let.

E. Korist in kvarljivost ščuke.

Čemu pa ščuko lovijo? Zavoljo njenega mesa. Res, njeno meso je zelo okusno in zdravo, lepo belo je in zeló malo kostljivo. Povživa se présno (frišno), pa tudi se soli in v dimu suši. — Ker dajejo ščuke tako okusno meso, jih redé v posebnih ribnjakih, kjer jim dajejo razno mrhovino in druge manj vredne ribe, posebno belice, za jed. Kako pa nam ščuka škoduje? Škoduje nam, ako pride v kak ribnjak, ker tam druge ribe žré. Kako še nam zna škodovati? Če vgrizne kakega kopajočega se človeka.

Ščuka nam koristi sè svojim okusnim, malo kostljivim mesom, katero se uživa présno pa tudi soljeno in v dimu posušeno. Zovoljo njih okusnega mesa jih redé tudi v posebnih ribnjakih, kjer jim dajejo razno mrhovino in tudi druge manj vredne ribe v jed. Škoduje nam v ribnjakih, ker druge ribe žré in s tem da včasih kopajoče se ljudi vgrizne in jih tako rani.

T. Godomerski.

O starosti narodnih šol na slovenskem Štajeru.

Vsaka ustanova v državi ali deželi ima svojo zgodovino. Razloček je le ta, da imajo nekatere naprave jako staro zanimivo zgodovino, druge so pa iz novejših časov in torej z zgodovinskega stališča ne toliko interesantne. Cerkev n. pr. je stara ustanova in daje zgodovinarju veliko zanimivega gradiva. Enako je z vladarji in sploh z mogočnimi osebami ter z njihovimi sedeži, t. j. z gradovi, okoli katerih so se bili v teku časa nastanili ljudje in sezidali sedanja mesta in trge.

Šolstvo je v zgodovini novejši faktor, ki se kot samostalna naprava v državi še le kakih 100 let imenuje; kajti malostne novice o šolstvu v srednjem veku zadevajo prav za prav le prizadevanje cerkve, pridobiti si bolj izobraženih cerkvenih služabnikov. In kolikor se mimo gredé omenjajo učitelji kot neka-košni trabanti protestantovskih pridigarjev proti koncu 16. stoletja, to moramo v zgodovini šolstva prispejati prirodopisnim enodnevnim. Vsaj na slovenskem Štajeru je deloval morebiti samo s predikantom v Golčah pri Žalcu, kjer je kaci 10—20 let stala luteranska cerkev, tudi šolnik, o katerem pa dosedaj nič natančnejega poizvediti nisem mogel. Najstarejše šole na spodnjem Štajerskem so po mestih, kakor Maribor, Celje, Ptuj itd. Te so bile

*) Učencem se tukaj lahko nova postava zastran ribarstva razloži!

otvorene najbrže v dobi cesarice Marije Terezije ali cesarja Jožefa II. Da bi mogel poročati v svoji „Zgodovini štajerskih Slovencev“ tudi nekoliko iz zgodovine slovensko štajerskega šolstva, prosil sem z 240 dopisnicami vse šole na slovenskem Štajeru, da bi mi poročale iz zgodovine svojih šol: 1. Kdaj je bila šola ustanovljena. 2. Kdo je bil prvi učitelj in 3. Kdaj se je šolsko poslopje postavilo. — Na razposlanih 240 dopisnic dobil sem dosedaj 121 odgovorov, več ali manj obširnih, a vsi so jako zanimivi. Mikalo me je radi tega spregledno sestaviti starost teh 121 šol. Rezultat tega truda hočem tu čitateljem „Popotnika“ priobčiti:

Najstarejša šola je bila v Studenicah v takratnem samostanu, namreč v 16. stoletju, pa za pouk so skrbeli duhovniki. V drugi polovici 17. veka je v dveh krajih med štajerskimi Slovenci govor o učiteljih, katerih imena se tudi navajajo, namreč v Središču in Reichenburgu. Iz prve polovice 18. stoletja se mi ni poročalo o ustanovitvi kake šole na spodnjem Štajerskem, da si je jako verjetno, da se je kaka oseba vsaj privatno pečala s poukom v večjih krajih, kakor so Maribor, Celje, Ptuj, Slovenska Bistrica, Brežice, Slovenji Gradec, Konjice itd. Od znanih mi šol jih je bilo ustanovljenih od

leta 1750—1780	6 šol	leta 1850—1860	5 šol
„ 1780—1800	17 „	„ 1860—1870	9 „
„ 1800—1820	35 „	„ 1870—1880	16 „
„ 1820—1840	14 „	„ 1880—1884	9 „
„ 1840—1850	7 „		

Kakor se mi dozdeva nisem dobil še poročil o nekaterih najstarejših šol, kakor so n. pr. nekatere Mariborske šole, deške šole v Celju in Ptuj, potem šole: v Slovenski Bistrici, Brežicah, Sevnici, Slovenjem Gradecu, Laškem trgu. Stare šole vtegnejo biti tudi na Vranskem, v Šmariji pri Jelšah, Marenbergu, Šoštanju, pri sv. Lenartu v Slovenskih goricah, v Kozjem, pri sv. Petru pri Radgoni. Pa tudi o nekaterih najnovejših šolah se mi menda še ni poročalo, kajti od l. 1870—1884 se je menda več kakor 25 šol ustanovilo. V obče sem iz nekaterih okrajev dobil še jako malo poročil. K tem okrajem prištevam zlasti sv. Lenart, od koder mi je dosedaj še le ena sama šola poročala, in pa ptujski okraj. Namen teh vrstic pa je 1) ta, da sem pokazal, kako zanimive postanejo take notice, ako se jih spregledno sestavi; 2) pa prosim, da bi mi izostali gospodje tovariši na razposlane dopisnice v kratkem odgovoriti izvolili. Ako tudi kdo na vsa vprašanja odgovoriti ne more, nič ne de. Tudi z enim samim odgovorom sem zadovoljen — in celó skozi in skozi negativen odgovor ima svoj pomen.

V Krškem 25. marca 1884.

I. Lapajne.

Slovanska poglavja.

II.

Misli Nikolaja Vasiljeviča Gogolja o velikanoči.

(Svietlo: Voskresenie.)

„Ruski človek ima posebno ljubezen k velikonočnim praznikom. On to še živejše čuti, ako se nahaja v tuji deželi. Vidč, da se ta dan drugje ne odlikuje od navadnih praznikov, zamisli se in zatoži po Rusiji. Njemu se dozdeva, da tam lepše praznujejo ta dan. Brzo se mu predstavi v duši ta trium-

falna polnoč, to zvonjenje — ter vzkliki „Hristos voskres!“ Ti nasladi se dobe le pri nas. Resnica, da ta fantazija poneha, ako je človek domá in vidi da ta dan je le dan praznih vizit (obiskov), da samopašnost cvete in se ljudstvo prenapija. Vzdihneš si in pomisliš, ker to je le karikatura, a pravega praznika ni nič. Le vsled šege še poljublja (kakor je na Ruskem običaj ta dan) nekak general starega invalida, da bi pokazal, da je treba ljubiti svojega bližnjega!

Ne! Stvar ne obstoji v formalitetah, marveč v tem, da bi gledali ta dan na človeka, kakor na veliko dragocenost, da bi ga objeli, kakor svojega brata, da bi se nad njim radovali, kakor nad dobrim prijateljem, katerega že davno nismo videli. Da, še silnejše, še vročejše, ker vežejo nas ž njim močnejše zveze, kot so rodbinske, zveze samega Boga. Ta dan je svet, ki ima posvečevati celo ljudstvo, ne izključajoč iz tega svetišča nobenega človeka.

Dozdevalo bi se, da je ta dan močno pozdravljen v našem devetnajstem stoletju, ko je „sreča človečanstva“, „humaniteta“, „bratovstvo“, „enakost“ na ustnah ljudi! Dozdevalo bi se, da ta praznik je pravi praznik tega stoletja, ko se toliko piše o bratovstvu, svobodi in ravnopravnosti! No v takem dnevu vidiš kakor na poskusnem kamenu, kakó blede so kristjanske moči tega stoletja, kakó se pojavljajo samo v besedah in mislih, ne pa tudi v dejanju. Vsaj človek, ki je gotov objeti celo človečanstvo, ne objame niti svojega brata — ako se je nad njim razsrdil. In vendar Kristus veleval, naj bi odpustili bližnjemu vse. Mar ne objame bednega, ranjenega, bolnega, kateri bi največ potreboval ljubezni? Ne — ne objame! On objema le te, ki ga niso razžalili. Misli pa vendar ta človek o sebi, da je kristjan! Kristjan! Iznali so na ulico Kristusa v lazarete in bolnišnice, namesto da bi ga bili k sebi poklicali v hišo pod streho, ter mislé, da so kristjani!

Ne — ta vek ne praznuje Velikonoč, kakor bi trebalo. V tem ima strašno oviro — in ta se imenuje — napuh. Ošabnost so poznali ljudje tudi v minulosti, nú to je bila detinska ošabnost, danes pak so ljudje ošabni na svojo lepoto in svoj razum!

Ljudstvo je zaljubljeno v svojo lepoto in okráso! Nobeden se ne sramuje bahati se sè svojo duševno prednostjo, smatraje se za dosti boljšega, kakor so drugi. Kakó strogo sodi dandanes človek o svojem bližnjem: „Jaz ga ne morem poljubiti — mrzi se mi do njega. Ne pustim ga niti v svojo vežo, nočem dihati ž njim eden zrak. Jaz ne zamorem živeti s podlimi ljudmi“. Moj Bog, pozabil je človek devetnajstega stoletja, da na ta dan ni podlih niti preziranih da so si vsi ljudje bratje ene velike rodbine, da se vsaki kliče brat — nič drugače!

Pozabil je človek, da tudi on greši z onoistimi grehi, le nemara da v drugej formi: da je on ravno tisti kolač, samo da na drugej mizi! Vse je pozabil! Pozabil je, da bi nemara ena kapljica ljubezni spravila grešnika na pravo pot. Kakor da bi težko bilo pririti se k človeškemu sreč po cesti ljubavi; kakor bi bilo okameneno v njemu sreč, med tem, ko je celó ropar hvaležen za ljubav, da tudi zverina si v spominu ohrani roko, ki jo je laskavo pogladila. Vse je pozabil človek devetnajstega stoletja, ter odganja od sebe brata, kakor bogatin z ranami pokritega Lazarja! Kaj njemu mar za bolečine! On noče videti nobenih ran. Noče zaslišati njegove spovedi, da bi ga

ne ovel smradljivi dih. Taki človek ima slaviti praznik nebeske ljubezni! — Drugi način ljudske ošabnosti je — ošabnost na razum. Dandanes je vsakdor ošaben na svoj razum in prej bo dvomil o Bogu, nego o svojem razumu?

Kako bi pak zamogel ošabni na razumu zapopasti „kristjansko ljubezen? . . .“

Narodno blago.

XXIII.

Čarovnik.

(Narodna pravljica iz ptujskega okraja.)

II.

Ko pride Šimon domov, najde že Franca in Antona mirno za pečjo sedeča. Prvi je bil čevljar, drugi učen — tat. Ker niso imeli kaj jesti, so tedaj vsi trije po Šimonovem denarju segli; zategadelj so tudi čez nekoliko mesecev prazno mošnjo ogledovali. Treba je bilo tedaj denarja zopet prislužiti.

Franc gre prvi za zaslužkom. Ker pa čevljar na deželi malo denarja zasluži, je komaj sam izhajal; zatoraj tudi bratom in očetú nič ni pomagal. Pride brez evenka zopet domov.

Tone se mu je zelo smejal, ter se že naprej bahal, koliko denarja bo prinesel. Vedel je namreč za prav bogatega kmeta, kateri je imel polne kašče mesa in precej rumenjakov. Tega bogataša je hotel s pomočjo nekega tovarša olajšati, ter mu nepotrebnosti odnesti. Ker je pa pri trganju kašče zelo pokalo, pride kmet z nekaterimi hlapci, ter tatove prežene. Tonetu, kteri je med begom padel so hlapci hrbet s črnimi progami pobarvali, da je bilo kaj. Prišel je tedaj ves pobit in s praznim žepom domov.

Zdaj je prišla na Šimona vrsta. Ta se ni dal dolgo prositi, ampak šel je na dvor, se obrnil, ter s polnim žepom denarja nazaj prišel. Iedli so zopet in pili, da so rebra pokala.

To enolično življenje se Šimonu ni več dopadlo. Hotel si je še kaj drugega skusiti. Reče tedaj nekega dne očetú:

„Zjutraj bo v mestu živinski sejem; jaz se bom v lepega konja spremenil in vi me morate prodati; uzdo si pa morate pridržati, naj bi vam še kupec toliko za njo ponujal!“

Oče mu vse obljubi, ter žene konja drugi dan v mesto. Ker je bil ta zelo lep se je hitro kupec najšel in oče ga ceni 1200 gld. Kupec mu denar brez pomišljanja odšteje, ter hoče konja z uzdo vred odgnati. A oče mu reče da mu je samo konja in ne tudi uzde prodal, ter hoče to konju z glave potegniti. A gospod kupec, — kteri ni nihče drugi bil, kakor gospod čarovnik, pri katerem je Šimon služil, — je dobro vedel, da se je njegov hlapec čarati naučil, hotel se je maščevati, in zategadelj uzdo po vsaki ceni dobiti.

Obljubil je očetú 100 fl. za njo, a ker mu je oče ni dal, sta se tako dolgo vadjala, da mu je nazadnje 1200 fl. naštel. Oče se da oslepiti, ter mu srečo voši z konjem.

Gospod konja odžene, in ko pride mimo kovača, ga zunaj priveže, ter gre v kovačnico.

„Takoj mi železo ožari, bodeva z njim tega konja ubila“, reče gospod kovaču, ter mu potoči rumenjaka po kovačnici.

„Ali ni škoda take lepe živali“, pravi kovač konja ogledavši — „gotovo ga lahko za lep denar prodaste.“

„Stori kar sem ti rekel, ker ti bom plačal“, pravi jezni čarovnik in kovač je začel železo žariti.

Med tem je konj zunaj poskušal, kako bi uzdo z glave dobil, da bi se znal v kaj drugega spremeniti. Klesal je s predno nogo, in čez nekoliko časa se mu vendar posreči uzdo z glave potegniti; hitro se spremeni v goloba, ter vzleti v zrak.

Kovač je bil z delom gotov in žereče železo v rokah držeč, pride z čarovnikom iz kovačnice, ko slednji vidi, da ni konja več na svojem mestu, pogleda v zrak, se spremeni v orla, ter jo udari za golobom.

Kovač to videvši se pokriža in od straha mu klešče z žarečim železom na tla padejo; ko se pa zopet zave, ni videl več orla, ne goloba in odšel je poln straha v kovačnico.

III.

Golob videvši, da ga njegov gospod v podobi orla preganja, se obrne nazaj proti mestu, ker se je upal tam skriti.

Ko se ta dva tako preganjata, gledala je neka gospodičina iz okna; ko ju vidi, pokliče mater, ter pravi:

„Poglejte mati, kako tam orel siromaka goloba preganja. Zdaj in zdaj ga bo dobil in raztrgal!“

Golob je vse to slišal; ko je tedaj vedel, da ima ta z njim usmiljenje, zleti skozi okno v stanico, ter reče gospodičini:

„Jaz se bom zdaj v prstan spremenil, katerega na prst vtaknete, ako imate z menoj usmiljenje. Kmalo bo prišel gospod v črni obleki, in te vam bo hotel tega vzeti. A vi mu ga ne smete dati; ako bo pa rabil silo, ga pa vrzite pod posteljo!“

Komaj je to izgovoril, bil je že gospod v hiši.

Gospodičina tedaj prstan hitro natakne.

Gospod pozdravi prijazno, in videvši, da ima ta lep prstan, jo vpraša ali bi ga ne hotela njemu, kot dobremu plačevalcu prodati, ker se mu zelo dopada. Ko pa gospodičina reče, da ga ne proda, jej ga hoče z silo vzeti. A ona ga vrže pod posteljo, kjer je iz prstana postalo proso. Gospod se spremeni v petelina, ter začne proso zobati. Ko je pa gospodična petelina usganjala in pretepala, se te enkrat v okrog ogleda. A v istem trenutku se spremeni proso v kačo, katera se je petelinu krog vrata namotila, ter ga tako umorila, prej kot je imel čas se v kaj drugega spremeniti.

Zdaj se Šimon zopet v človeka spremenil, se gospodičini za rešitev zahvali, ter gre po težki ločitvi domov, ko je objubil, da kmalo zopet pride.

Oče in ostala brata so ravno obedovali, ko pride Šimon v hišo. Takoj se obrne k očetu, ter ga pokrega, da je uzdo prodal. Oče se izgovarja, a Šimon mu reče:

„Ker me niste ubogali, vam ne bom več toliko dal, da bi vsi od tistega živeli, ampak vi sami. Brata pa naj gresta služiti, ter naj gledata, kako se bosta sama preskrbela. To izgovorivši, vrže očetu mošnjo denarja na mizo, ter odide. Obrnil se je proti mestu, šel k gospodičini ki ga je rešila, ter jo je vzel za ženo. Na gostiji so pa pili in jedli, da še imajo danes jezike mokre.

Dopisi.

Na Dunaju. V zadnjem dopisu prevel sem poziv českega učiteljskega glasila „Komenskega“, ki izpodbuja učitelje k širšemu delovanju na polju vseh slovanskih plemen, prestopiti ozke meje enega narečja. Zamisel ta sicer ni nova, iznenadilo me je vendar stališče, iz katerega je izrečena. Učiteljstvo naj se zanima za sorodna slovanska plemena! Ne navdušuje se naj v pesniškem blodenju zánje — ampak vzame naj njih knjige v roké ter se uči. Bolj še, in veselo iznenadil me je članek „Popotnik-ov“ št. 3. Tu govori učitelj, ki je dovel za se istino ono zamisel in uživajoč nje plodni učinek želi enako korist svojim sotrudnikom. Ne govori „mi smo mi od Urala do Triglava“, a postavi se na gmotna tla: „pri slabih socijalnih razmerah, ne zamore se vsvariti tolikanj dovršeno narodno književnost ...“ in množstvo novcev roma“.... „iz tega pak izvira razvoju našega slovstva velika škoda...“

Zdravo zamisel imamo, treba nam je označiti natančneje postopanje, ustrojenje lastnega izučevanja in potem skupnega delovanja. Da je prvo poglobitna reč in da drugo, to je skupno delo, pride samo po sebi, je lahko razsodno. Obrisati je, bilo bi že preširoko za skromen moj dopis, podati hočem le nekoliko gradiva nabranega ob priložnosti. Gibanje v šolstvu naznanjajo najbolj učiteljski listi ali sploh pedagogični. Zaradi sedanjosti svoje zanimajo tudi ptujca v prvi vrsti. Čehi, najdelavnejši narod slovanski, bogati so v tej stroki, kakor v obče proizvajajo toliko na slovstvenem polju, da jih mora vsakdo občudovati.

Tu imajo: „Listy filologické a paedagogické“ urejevani po profesorjih Kvičala in Gebauer (izhajajo od l. 1874). Po naslovu uvidel bode takoj strokovnjak, da je ta časopis za srednje in više šole. To skoraj tudi velja o „Paedagogium-u“, urednika Jan. Lepar a J. Mašek, (od l. 1879), ki pa je tudi učiteljem vsega priporočila vreden. Oba navedena lista izhajata v Pragi. Najrazširjenejši učiteljski časopisi pa so:

„Komenský“, tednik izgojiteljski, posvečen našemu učiteljstvu, kakor tudi prijateljem šolstva in mili mladeži naši. Izdajatelj Fr. Slamenik. Izhaja najmanj v poldrugi poli vsaki teden vselej v petek. Naročnina in poštnina znaša celoletno 6 gld. Opravništvo: na Dolnim namesti č. 50 n. v Olomoucu. *) Ggdč. kandidatinje in kandidati učiteljski, kakor tudi studujoči na srednjih šolah, ako se naroča naravnost pri opravništvu v Olomouci, plačajo za tretjino naročnine manj (toraj 4 gld.) Vsakteri rokopisi, kakor tudi knjige in časopisi pošiljajo naj se vredništvu „Komenskega“ v Kojetinu na Moravskem.

„Posel z Budče“. Tednik izgojiteljski za narodno učiteljstvo na Českem, Moravskem, v Šleziji in Slovaki. Izdajatelj in odgov. urednik: Václav Kredba (čisl. 82—I.). Izhaja že 15. leto tudi vsaki teden v obsegu 1—1½ pole v Pragi (nakladatelj Fr. A. Urbanek) in velja 5 gld. za celo leto.

„Beseda učiteljska“, zakladana po društvu istega imena, tednik za učitelje in prijatelje narodnega šolstva, izhaja vsak četrtek v 6—8 listih velike osmerke, dvakrat na mesec z „Metodično prilogo“ [skoraj ista oblika in tisk,

*) Opazka. Nadpisi rabijo naj se česki, dostaviti treba je le nemško besedo „Mähren“ oziroma „Böhmen“.

kot našega „Učiteljskega Tovariš-a“]. Naročuje se v opravištvu Václava Reháka, Praha, Ružová ulice č. 1341—II *), na leto 3 gl. 52 kr. Vredništvo: Karel Bulir, Praha-Vijšehrad čisl. 1449—II.

Tu opomnimo, da je zadnja glasilo posebno praških učiteljev, prva dva lista pa glasili učiteljev českih sploh, da tedaj, kajti to je neizogibno, tekmujejo. Zastopniki moravskih učiteljev so:

„Učitel'ské Listy“, izdajatelj in vrednik Fr. Krček. Izhajajo vsako soboto. Vredništvo je: v Brne, v Koutni ulici (Sack-Strassengasse) čisl. 112 v II. patre. Opravištvu nahaja se: v Brně, Nová ulice čisl. 46 v II. p. Naročnina celoletna 4 gl. 40 kr. Izmed manjših znane so mi le: „Učitel'ské Noviny“. Vrednik Jos. Král v Praze.

Mej učiteljstvom in narodom posreduje: „Národ a Škola“ v Velkem Meziríči, prstonaroden list našemu ljudstvu in njega izgojiteljem. [Pod geslom „le pravica zvitezi“]. Izhaja 1. in 16. vs. m. Naročnina za celo leto 2 gl. 50 kr., [s prilogami „Vesna“ in „Literární Listy“ 6 gld. 50 kr. Urednik Jiri Schier. Zakladatelj J. T. Sašek, knjigotržec v Velk. Mez. Za izgled napišem naslov članka: Kako je potrebno, da bi pri volitvah v deželni in državni zbor, oziralo se tudi na narodno učiteljstvo. Drug enako urejevan list je „Škola a život“. Časopis paedagogičen Vrednik K. Vohorka v Sieverse.

Za mladino je listov več. Znani so mi:

„Budeč'ská Zahrada“. ilustrovan časopis za mladino. Letnik XV., vrednika Fr. A. Zeman in M. Weinfurt. Izhaja 15. in zadnjega vsakega meseca v veliki poli. Naročnina za celo leto 3 gl. 60 kr. V Pragi.

Jary vek, ilustrovan časopis za mladino. Ured. Jos. Sokol. II. letnik.

Naši mladeži, zabavan in lahko podučljiv časopis za zrelejšo mladino Vrednik Jos. V. Krátky v Sušici.

Besídka malyeh, vir zabave in poduka za českoslovansko mladino. Vred. Jan. Svoboda. Letnik V. V Nymburku.

Maly Ctenar (mali bralec), časopis za mladino. Vred. K. Vognar in G. Smetana. Letnik III.

Imenovati so dalje listi: Česká Rodina, urednik Gust. Dörfel s prilogo „Přítel dítek“.

Paedagogické rozhledy po slovstvu českoslovanskem. Izdaja osredno društvo učiteljskih zvez v Čehah.

Ženské Listy, vreduje Eliska Pechova Krásnohorská (pesnica česka, ki je ravno kar v pospeh zakladujočega društva izdala dramo „Dědic ducha“). Organ za omikanje žen in deklet českoslovanskih, izhaja 1. vsakega meseca. Red. adm. in exp.: Bartolomejská ulice č. 307 (7 n.) Naročnina 2 gl. za člane društva „Žensky Vyrobní Spolek Český“, 1 gl. 60 kr. za učence in kandidate. Peštoun, vrednik Ant. K. Víták v Poličce.

Česki kreslie, časopis za gojenje risanja in krasopisa, IV. let. Poleg tega izdaja osredno društvo učiteljskih zvez na Moravi (ústredni spolek jednot učitel'skych na Morave). „Letopis“. [V tem društvu je 42 učiteljskih zvez.]

To je kratek pregled, a dvomim da popolen, českih časopisov učiteljstva ali kolikor se naroda in šolstva tiče. Storil bi gotovo rad več, vendar nisem v sredotočju delovanja, in dosega me le bolj odmev akoravno še dosti živahen. Upam, da je marsikateri teh listov že poznan, ali da se bode vsaj kmalo po-

*) Najboljše za naročnike je, zapaziti si komisijonarje in sicer, za Česko: J. Otto v Praze, Česke universitní knihkupectví na Václavském náměstí čísl. 24; za Moravsko: K. Winkler knjigotržec v Brně, Běhounské ulici č. 2.

znal ne samo po zaglavju, ampak po vsebini. Z zameno mora Vaše cenjene vredništvo pričeti, svetoval bi tu: Komensky, Beseda učiteljská, Škola a život, Budečka Zahrada, Paedagogické rozhledy, z naročnino — — — vsak kdor je naročen na „Popotnik-a“ in se želi seznaniti z severnimi brati, vsak komur ne zadostujejo ozko obzorje svoje tesne domovine. H. T.

Iz Konjic. Naše učiteljsko društvo je zborovalo 3. aprila 1884. leta v Konjicah. Društveniki so se bili zbrali v polnem številu. Kot gost je bil navzoč c. kr. okrajni nadzornik gospod Vincenc Baumgartner. Predsednik društva, gosp. Ludv. Tribnik pozdravi došle učitelje, izrazivši svoje veselje nad tako mnogobrojno udeležbo. Poročaja o delovanju našega društva v preteklem letu povdarja, da smemo z mirno vestjo reči, da naše društvo ne drži križem rok, nego da si je svoje naloge popolnoma v svesti. Zborovanj je bilo pet in vsako je bilo prav dobro obiskovano. Zborovalo se je: 7. junija, 2. avgusta, 8. novembra in 13. decembra 1883, ter 7. februarja 1884. leta. Obravnavali so se naslednji predmeti: 1. Metodična obravnava Levstikove pesmi „Ubežni kralj“. (g. Klemenčič). 2. Govor o spisju na ljudskih šolah. (Cvahte). 3. O risanju. (g. Tribnik). 4. Govor o trsnih uši. (g. Leitgeb). 5. Metodična obravnava beril. (Cvahte). 6. Katerih pripomočkov se naj učitelj poslužuje, da bo mogel uplivati na nравstvenost mladine. (g. Dobnik.) Iz tega poročila je jasno razvidno, da stoji naše društvo na strogo pedagoških tleh. Da pa lahko danes z veseljem zakličemo: „Imeli smo duševno hrano, napredovali smo!“ K tem nam je pripomoglo to, da smo se držali izreka: „Virbus unitis“. Volitev novega odbora je imela ta le izid: Predsednik ostane gosp. Tribnik, namestnik gosp. P. Leitgeb in odborniki: Jožef Dobnik, Michael Teran in Janez Klemenčič. Tajnikom je bil izvoljen g. Peter Kapun — a tega častnega posla ni hotel prevzeti, sklicevaje se na svojo starost; toraj se je volil gosp. Pirh. Po končani volitvi govoril je gosp. Teran o spisju in gospod L. Serajnik o sadjereji. Debata o vsakem omenjenih predmetov je bila živahna in dolgotrajna. Konec mi je še omeniti, da je izrazil društvenemu delovanju gosp. nadzornik svoje priznanje ter s tim spodbujal društvenike, naj se pridno udeležujejo zborovanj, ter delujejo tako naprej. Po zborovanju smo se zbrali pri kozarcu vina k prijateljskemu razgovoru — a vladala je neka čudna tišina. So li bili vzrok srpogledi opazovalci, posebno tisti, ki srdito napadajo po umazanih časnikih učitelje našega okraja, ter je z blatom ometujejo? Svetujem, da si poiščemo prihodnjič drugo gostilno, ker se lahko vsaki pogovarja, o čem hoče, brez da bi se moral bati, da ga zavrtnik potem črni. —te.

P. n. gg. društvenikom in poverjenikom „Matice Slovenske.“

Knjiga za leti 1882. in 1883. so bile meseca decembra l. l. razposlane; odbor pa je vse potrebno ukrenil, da dobè p. n. gg. maticarji letos svoje knjige še proti koncu tekočega leta.

Pri tej priložnosti izreka odbor svojo iskreno zahvalo vsem dosedanjim Matičnim podpornikom, posebno prijetna dolžnost mu je zahvaljevati se p. n. gg. poverjenikom za njihov požrtvovalni trud, katerega so imeli pri pobiranju doneskov in pri razpošiljanju društvenih knjig.

Odbor sam skrbi z vso resnobo in marljivostjo za napredek „Matice Slovenske“, njegovo delovanje more vendar le tedaj roditi dober sad, ako nahaja povsod krepke podpore, ako „Matici Slovenski“ ostanejo zvesti podporniki vsi

dosedanji društveniki in ako se število matičarjev po vseh krajih naše slovenske zemlje od leta do leta pomnožuje.

Zaradi tega stopa odbor „Matiče Slovenske“ s tem pozivom pred slovensko občinstvo, uljudno vabeč je k pristopu „Matici Slovenski“, in do p. n. gg. poverjenikov s prošnjo, da prevzamejo tudi nadalje ta rodoljubni posel, ter da vabijo v svojih krajih novih društvenikov in da pobirajo njih letne doneske.

Da more odbor društvene knjige izdati ob določenem času, kaže se neobhodna potreba, da društveniki svoje doneske plačajo ob pravem času. V smislu §. 3. društvenih pravil ukrenil je odbor, da je letnino za leto 1884 vplačati vsaj do 1. junija t. l. Na podlagi natančnega števila društvenikov mora še le odbor določiti, v koliko iztisih je treba tiskati društvene knjige, da se izogne vsaki denarni potraci, ko bi ležale nerazpečane, kot mrtev kapital v društveni zalogi.

Odbor torej nujno prosi, da p. n. gg. poverjeniki blagovolé mej društveniki v svojih krajih njih doneske do 1. junija t. l. pobrati in Matičinemu blagajniku doposlati; isto tako naj pošljejo društveniki, živeči v krajih, kjer ni poverjenikov, svoje doneske do istega obroka neposredno Matičinemu blagajniku.

V Ljubljani, 19. marcija 1884.

Za odbor „Matiče Slovenske“:

Grasselli,
prvosednik.

Prof. Senekovič,
odbornik.

Novice in razne stvari.

[Presvitli cesar] podaril je za zgradbo šole St. Jedert - Gornji Rečič pri Laškem 200 gld.

[Odlikovanje.] Nj. Veličanstvo je c. k. notarju in dež. poslancu v Mariboru blagovolilo podeliti vitežki križ Fran Josipovega reda. — Gosp. dr. Lukas, nekdanji ravnatelj učiteljskega v Gradcu, sedaj pa ravnatelj učiteljsk. semenišča v Dunajskem novem mestu dobil je naslov „šolskega sovětnika“.

[Deželni šolski svet koroški] odbil je prošnjo krajnega šolskega sveta v Šmihelu, naj se uvede slovenski pouk vsaj v prvih dveh razredih. Krajni šolski svet obrnil se bo z isto prošnjo na ministerstvo.

[Učiteljski izpiti] učiteljske sposobnosti za splošne ljudske in meščanske šole vršili se bodo v Ljubljani pri c. k. izpraševalni komisiji v dan 21. aprila t. l. in naslednje dni. Kandidati in kandidatnje, ki hoté napraviti poskušnjo, naj svoje prošnje vpošljejo potem dotičnih šolskih oblastev najdelj do 11. aprila t. l. vodstvu c. kr. izpraševalne komisije za obče ljudske in meščanske šole.

[Umrli] je 26. marcija v Trstu naš slavnoznani pesnik gosp. Jovan Vesel Koseski v 86. letu. Pokojnik zasluil je bil na našem slovstvenem polju s svojimi poezijami oziromu prevodi na čudovit način in dolgo časa stavili so ga nekateri našemu Parnasu na vrhunce. V zadnji čas pa je njegova pesniška slava zatemnela. Gotovo pa je, da so njegovi prvi proizvodi marsikoga navduševali in pridobili za našo stvar. Lahka mu zemljica!

[Prvi trije letniki Popotnikov] se dobijo še v Celju pri založniku gosp. prof. Žolgarju po sledečih znižanih cenah, pri katerih je poštnina za pošiljatev že vračunjena: Letnik 18-0 2 gld. 10 kr., letnik 1881 1 gld. 60 kr. in letnik 1882 1 gld. 50 kr.

[Slovanščina v Italiji.] Iz Rima se v „Wiener allg. Ztg.“ poroča: „Kralj s posebnim dekretom naroča, naj se na vseučilišču v Bologni ustanovi učna stolica za češki, poljski in hrvatski jezik in slovstvo v teh jezikih, ob enem za to nakazuje 1000 lir na leto“.

[Šolsko obiskovanje v Japanu.] Čeravno je v Japanu vsakdo primoran šolo obiskovati, poučevalo se je l. 1882. vendar le komaj 43% vseh za šolo sposobnih otrok. Na posebno nizki stopinji pa je ženska odgoja, dasiravno se ženska v Japanu prav visoko čisla. Izmed 2.616.879 učencev je bilo l. 1882. le 73.369 učenk.

[Zahvala.] Gospod M. Žolgar, c. kr. profesor v Celju in prejšni založnik „Popotnika“ je učiteljski okr. kukvarnici za Mariborsko okolico podaril prve 3 letnike „Popotnikove“, za kar se mu iskreno zahvaljuje
bukvarnični odbor.

Maribor, 1. dan aprila 1884.

[Poziv slovenskim pisateljem]. Odbor „Matice Slovenske“ se do vseh rodoljubnih pisateljev slovenskih obrača z iskreno prošnjo, da bi čim prej, tem bolje tudi letos poslali primernih doneskov za letošnji Letopis. — Kakor lani, vzprejemali se bodo tudi letos v Letopis samo izvirni znanstveni in znanstveno-poučni spisi iz raznovrstnih strok človeškega znanja; vendar je želeli, da bi čestiti gospodje pisatelji svojim razpravam izbrali take predmete, ki ugaajajo obče znanim književnim potrebam naroda slovenskega, ter zaradi svoje splošne zanimivosti prijajo večini Matičinih družabnikov.

Rokopisi naj se pošiljajo do konca junija t. l. ali naravnost uredniku Letopisa, g. prof. Fr. Levcu, ali pa prvosedstvu Matice Slovenske v Ljubljani.

Po pravilih določena nagrada v Letopis vzprejetim spisom se bode izplačala, kadar bode knjiga dotiskana.

V Ljubljani 19. marejja 1884.

Za odbor „Matice Slovenske“:

Grasselli,
prvosednik.

Prof. Senekovič,
odbornik.

Spremembe pri učiteljstvu.

Na Štajerskem: Gospod Fran Bakuša imenovan je nadučiteljem pri sv. Bolfanku blizo Ormuža, gosp. Janez Klenovšek pa učiteljem v Jarenini. Učitelj in šolski vodja v Brezulah, gosp. Feliks Majcen, dobil je službo v Radvanju in podučitelj pri Novicerkvi, gosp. Martin Repič, je postal učitelj in šolski vodja v Sromljah (Brežice). Gosp. Jože Zirngast, dosedaj nadučitelj v Ribnici in g. Slavko Flis, d. učitelj v Šmarjah sta premeščena, in scer: prvi kot nadučitelj v Vitanje, drugi pa kot učitelj k sv. Benediktu v sl. gor. Gosp. J. Rozman podučitelj v Vojniku gre v št. II blizo Slov. Gradea.

Na Kranjskem: Na mestnih deških ljudskih šolah sta dobila službi I. vrste gg. Belé Jan. in Ant. Razingar; službe II. vrste pa gg.: Bahovec Fr., Pavlin Fr., Travnar Jos. in Furlan Jak.

Gosp. Janez Okorn gre začasno iz Trnovega v Postojno, in g. Jak. Dimnik iz Postojne zača no v Trnovo. — Gosp. Jos. Rustija gre iz Lozic začasno v Šent-Vid pri Vipavi; v Lozice pa pride začasno g. Fr. Česnik. — Gosp. Miroslav Pechani, potrj. učit. kandidat, pride začasno za II. učitelja v Trebno. — Gosp. Hočevar pride z Rake na Jesenice (na Dolenjskem). Gospdč. Donati gre iz Sevnice na Čatež (v Krški okraj), in g. Jan. Šuligoj, učitelj z Goriškega na Rako. — G. Jan. Treven, nadučitelj na Blokah, je zatrdno postavljen.